DIVI THOMAE AQVINATIS
IN CATENAM EXPLANATIONVM SVPER IOAN. EVAN. CONTEXTAM.
PRAEFATIO.

GLOSSA. Diuinæ viſionis ſublimitate illuſtratus F
Cap.6. Iſaias Propheta dixit. {Vidi dominum ſedentē,&c.}
HIERO. ſuper Iſaiam. Quis ſit iſte dñs qui videt,
in Euangeliſta Ioanne plenius diſcimus, qui ait: Hæc
dixit Iſaias,qñ vidit gloriā Dei,& locutus eſt de eo,haud dubium
quin Chriſtum ſigni-
ficet. GLO. Vnde
ex verbis iſtis mate-
ria huius euāgelii qđ
ſm Ioannē deſcribit,
deſignatur. EX EC-
CLE. hiſtoria. Quia.n.natiuitatē Saluatoris ſm carnē, vel Mat-
thę⁹,vel Lucas deſcripſerāt,reticuit hic Ioānes,& a theologia,atq;
ab ipſa eius diuinitate ſumit exordium,quæ pars ſine dubio ipſi
velut eximio ꝑ ſpm̄ſcm̄ reſeruata eſt. ALCVI. Vnde cum oibus G
diuinæ ſcripturæ paginis euāgeliū excellat,quia quod lex, & Pro
phetæ futurū ꝑdixerunt, hoc cōpletū dicit euangeliū.Inter ipſos
aūt euangeliorū ſcriptores Ioannes eminet in diuinorū myſterio
rum profunditate,qui a tꝑe dñicæ Aſcenſionis ꝑ annos lxv.verbū
Dei abſque adminiculo ſcribendi vſque ad vltima Domiciani tꝑa
ꝑdicauit,ſed poſt occiſionē Domiciani cū,(Nerua permittēte,)de
exilio rediſſet Epheſum,cōpulſus ab Epis Aſiæ de coæterna patri
diuinitate Chriſti ſcripſit aduerſus hæreticos,qui Chr̄m ante Ma
riā fuiſſe negabant.vnde merito in figura quatuor aīalium aquilæ
volanti cōparatur,quæ volat altius cunctis auibus,& Solis radios
Tract.1.in euang.Ioā. irreuerberatis aſpicit luminibus. AVG. ſuper Ioan.Tranſcendit
enim Ioannes oīa cacumina terrarum, tranſcēdit oēs cāpos aeris,
tranſcendit oēs altitudines ſiderum,tranſcendit oēs choros,& le-
giones Angelorū:niſi.n.tranſcenderet iſta oīa quæ creata ſunt, nō H
Lib.1.ca.5. perueniret ad eū,ꝑ quem facta ſunt oīa. AVG.de Con. Euan. Ex
quo intelligi datur ſi diligenter aduertas, tres Euangeliſtas tꝑalia
facta dñi,& dicta quæ ad informandos mores vitæ pſentis maxime
valerent,circa actiuā virtutē fuiſſe verſatos.Ioannē vero facta dñi
multo pauciora narrantē,dicta vero eius pſertim q̄ Trinitatis vni
tatem,& vitæ eternæ fœlicitatem inſinuarent diligentius & vbe-
rius conſcribentem,in virtute contēplatiua cōmendandā ſuam in
Lib.1.c.6. tentionem,prædicationemq; tenuiſſe.vnde animalia tria,per quæ
tres alii Euangeliſtæ deſignantur,ſiue leo, ſiue homo,ſiue vitulus

Vidi dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum, & plena erat domus a maieſtate eius, & ea quę ſub ipſo erant replebant templum. Eſa.cap.6.

in terra gradiuntur,qa tres Euangeliſtæ in his maxime occupati
ſunt q̄ Chrs in carne opatus eſt,& q̄ præcepta mortalis vitæ exer
cendæ carnem portantibus tradidit.At vero Ioānes ſupra nubila
infirmitatis humanæ velut aquila volat,& lucē incōmutabilis ve-
ritatis acutiſſimis,atq; firmiſſimis oculis cordis intuetur:ipſam.n. Lib.1.c.4.
maxime diuinitatem
dñi, qua pri eſt æqua-
lis intēdit,eamq́ue p̄-
cipue ſuo euangelio
quantum inter hoīes
ſufficere credidit,com
mendare curauit.GLO.Pōt igitur Euāgeliſta Ioannes cum Iſaia
Propheta dicere. {Vidi dñm ſedentem ſuper ſolium excelſum &
eleuatum:}inquantū acumine viſus ſui, Chr̄m in diuinitatis ma-
ieſtate regnantem inſpexit,quæ quidem etiam ſua natura excelſa
eſt,& ſuper oīa alia eleuata.Dicat etiam Euangeliſta Ioannes.{Et
plena erat domus a maieſtate eius,}quia ꝑ ipſum narrat oīa eſſe fa
cta,& ſuo lumine oēs hoīes in hunc mundum veniētes illuſtrari.
Dicat etiā,ꝙ{ea quæ ſub ipſo erant replebāt templū,}quia dicit,
verbum caro factum eſt,& vidimus gloriam eius,gloriā quaſi vni-
geniti a patre,plenū gratiæ & veritatis,ſm ꝙ de plenitudine eius
nos oēs accepimus.Sic igitur præmiſſa verba materiam huius euā
gelii continent, in quo ipſe Ioannes dñm ſuper ſolium excelſum
ſedentem inſinuat, diuinitatem Chriſti oſtendens. & terram ab
eius maieſtate impleri oſtendit,dum omnia per eius virtutem in
eſſe producta oſtendit,& propriis perfectionibus repleta, & infe-
riora eius,ideſt humanitatis myſteria,templum,ideſt eccleſiam re
plere docet,dum in ſacramentis humanitatis Chriſti, & gratiam,
& gloriam fidelibus repromittit.CHRY. Quando igitur Bar-
barus hic & indiſciplinatus talia loquitur,quæ nullus eorum,qui Ho.1.in Io.
in terra ſunt hominum nouit vnquam,ſi hic ſolus eſſet, miraculū
magnum eſſet.Nunc autem cum his & aliud iſto maius tribuit ar
gumentū,ꝙ a Deo inſpirata ſunt ei quæ dicuntur hic.ſ.ꝙ omnes
audiunt,& ſuadet omnibus per omne tempus.Quis ergo non ad-
mirabitur habitantem in eo virtutem? ORI. in Ho. Ioannes in
terpretatur gratia Dei, ſiue in quo eſt gratia, vel cui donata eſt. Ho.2.in diuer.locos.
Cui autem Theologorum donatum eſt ita abſcondita ſummi bo
ni penetrare myſteria,& ſic humanis mentibus intimare?

DIVI THOMAE AQVINATIS
IN EVANG. SECVNDVM IOANNEM, CATENA
CAPVT PRIMVM.

Ho.3.in Io. CHRY. Omnibus aliis Euangeliſtis ab incarnatione in I
cipientibus,Ioannes tranſcurrens conceptionem, nati
uitatem,educationem,augmentationem,mox de æter
na nobis generatione narrat dicens: {In principio erat
Quæſt.63. verbum. AVG. 83.Quæſt. Quod græce logos dicitur, latine &
rationē & verbum ſi-
gnificat, ſed hoc loco
melius verbum inter
prætatur,vt ſignifice-
tur non ſolum ad pa-
trem reſpectus,ſed ad
illa etiā quæ per ver-
bum facta ſunt opera
tiua potentia. Ratio
aūt etſi nihil per eam
Tract.1.in Io. fiat, recte ratio dicit.
AVG.ſuper Ioan.Quotidie aūt dicendo verba viluerunt nobis, K
quia ſonando & tranſeundo viluerunt.Eſt verbum & in ipſo ho-
mine quod manet intus.nam ſonus procedit ex ore. Eſt verbum
Cap.10. quod vere ſpecialiter dr̄ illud quod intelligis de ſono,non ipſe ſo
nus. AVG.15.de Trini.Quiſquis aūt pōt intelligere verbū,non
ſolum antequam ſonet, verum etiam antequam ſonorū eius ima
gines cogitatione voluantur:iam poteſt videre per hoc ſpeculum,
atque in hoc enigmate aliquā verbi ſimilitudinem, de quo dictū
eſt {In principio erat verbum.}Neceſſe eſt enim cum id quod ſci
mus loquimur,ex ipſa ſcientia quam memoria tenemus naſcatur

SANCTVM IESV CHRISTI
EVANGELIVM SECVNDVM IOANNEM
CAPVT PRIMVM.

IN principio erat verbum.

verbum.quod eiuſmodi ſit oīno,cuiuſmodi eſt illa ſcientia,de qua
naſcitur.Formata quippe cogitatio ab ea re quam ſcimus verbum
eſt,quod in corde dicimus,quod nec græcum eſt,nec latinum,nec
linguæ alicuius.Sed cum id opus eſt in eorum quibus loquimur
proferre notitiam,aliquod ſignū quo ſignificetur aſſumitur. Pro- Ibidē c.11.
inde verbum quod fo
ris ſonat, ſignum eſt
uerbi quod intus la-
tet,cui magis uerbi cō
petit nomen. nā illud
quod profertur car-
nis ore,uox uerbi eſt,
uerbumque & ipſum
dicitur propter illud
a quo ut foris appa-
reat ſumptū eſt.BAS. Ho.in prin. Ioannis.
in Ho.Hoc aūt uerbū non eſt humanū uerbū. Quō.n.erat in prin
cipio humanum uerbum,ultimo loco accipiente hoīe generatio-
nis principium?non igitur in principio uerbum erat humanū:ſed
nec Angelorum. Oīs.n.creatura infra ſæculorum terminos eſt,
a creatore eſſendi ſumens principiū.Sed audi euangeliū decenter.
Ipſum enim unigenitum uerbum dixit. CHRY. Si autem quis Hom.1.
dixerit,cur patrem dimittens, mox nobis de filio loquitur? Quo
niam ille quidem manifeſtus omnibus erat,& ſi non ut pater, ſed
vt Deus, unigenitus autem ignorabatur,ideo decenter eam quæ
de iſto eſt cognitionem confeſtim in initio ſtuduit impone-
re his

re his,qui neſciebant eum, ſed neque patrem in his, quę de filio A
ſunt ſermonibus tacuit. Propter hoc autem & verbum eum voca
uit.Quia enim docturus erat,ꝙ hoc verbum vnigenitus eſt filius
Dei,vt non paſſibilem æſtimet quis generationē præueniens ver-
bi nuncupatione,deſtruit pernicioſam ſuſpitionem eſſe ex Deo,fi
lium impaſſibiliter oſtendens. Secunda vero rō eſt,quia ea q̄ ſunt
patris nobis annunciare debebat, non ſimpliciter vero eum verbū
Hom.3. dixit,ſed cum articuli adiectione a reliquis ipſum ſeparans.Con-
ſuetudo enim eſt ſcripturæ verba vocare leges Dei, & præcepta:
Ho.in prin. Ioan. hoc autem verbum ſubſtantia quædam eſt hypoſtaſis ens, ex ipſo.
proueniens impaſſibiliter patre. BASI. Quare igitur verbum?
quia impaſſibiliter natum eſt,quia eſt generantis imago,totum in
ſeipſo generantem demonſtrans,nihil inde ſeparans, ſed in ſeipſo
Cap.13. perfectum exiſtens. AVG.15.de Trinita.Sicut enim ſcientia no
ſtra illi ſcientię Dei,ſic & noſtrum verbum quod naſcitur de no-
ſtra ſcientia, diſſimile eſt illi verbo Dei,quod natum eſt de patris
eſſentia. Tale eſt autem,ac ſi dicerem de patris ſcientia,de patris ſa B
pientia,vel quod eſt expreſſius de patre ſcientia,de patre ſapiētia.
Lib.15.de Trin.ca.14. Verbum ergo Dei patris vnigenitus filius,per omnia patri ſimilis
& æqualis:hoc enim eſt omnino quod pater:non tamen pater, qa
iſte filius,ille pater:ac per hoc nouit omnia quæ nouit pater, ſed
ei noſſe de patre,eſt ſicut eſſe:noſſe.n.& eſſe,ibi vnū eſt,& ideo pri,
ſicut eſſe non eſt a filio ita nec noſſe.Proinde tamq̄ ſeipſum dicēs,
pater genuit verbum ſibi æquale ꝑ oīa:non.n.ſeipſum integre,per
fecteq; dixiſſet,ſi aliquid minus,aut amplius eſſet in eius verbo,
in ſeipſo. Noſtrum aūt verbum interius quod inuenimus eſſe vt-
Li.15.c.15. cumque illi ſimile,quantum ſit etiam diſſimile,non pigeat intue-
ri.Eſt enim verbum mentis noſtræ qñq; formabile nōdum forma-
tum quidem mentis noſtræ,quod hac atq; hac volubili quadā mo
tione iactamus,cum a nobis nunc id,nunc illud,ſicut inuentū fue-
rit,vel occurrerit,cogitatur, & tunc fit verum verbum, qñ illud
quod nos diximus volubili motione iactare ad id quod ſcimus ꝑ
uenit,atque inde formatur, eius omnimodam ſimilitudinem ca- C
piens,vt quomodo res queq; ſcit,ſic etiam cogitetur.Quis nō vi-
deat quāta ſit hæc diſſimilitudo ab illo Dei verbo, quod in forma
Dei ſic eſt,vt non ante fuerit formabile poſtquàm formatum, nō
aliquando poſſit eſſe informe,ſed ſit forma ſimplex & ſimpliciter
æqualis ei,de quo eſt?Quapropter, ita dicitur illud Dei verbum,
vt Dei cogitatio non dicatur,ne aliquid eſſe quaſi volubile dicat̄
in Deo,quod nunc habeat,nunc accipiat formam, vt verbum ſit,
eamque poſſit amittere,atque informiter quodammodo volutari.
Serm.38. AVG.de Ver.dñi.Eſt enim verbum Dei forma quædam nō for-
mata,ſed forma omnium formarum forma incommutabilis, ſine
lapſu,ſine defectu,ſine tempore,ſine loco,ſuperans omnia, exiſtēs
in omnibus,fundamentum quoddam,in quo ſunt, & faſtigiū ſub
Ho.in prin. Ioan. quo ſunt. BASI. Habet autem & verbum noſtrum exterius diui
ni verbi ſimilitudinem quandam:nam noſtrum verbum totam de
clarat mentis conceptionem,quæ namque mente concipimus, ea
verbo proferimus.Et quidem cor noſtrum quaſi fons quidam eſt. D
verbum vero prolatum quaſi quidam riuulus manans ex ipſo.
Homil.1. CHRY. Conſidera etiam in Euangeliſta prudentiam ſpūalem,
nouerat homines id quod antiquius eſt,& quod eſt ante oīa maxi
me honorantes,& ponentes Deum,propter hoc primū dicit prin
To.1.in Io. cipium.{In principio,inquit,erat verbū.} ORI. Plura aūt ſunt
ſignata ab hoc nomine principium.Eſt enim principium,ſicut iti
neris,& longitudinis,ſm illud:Initium boni itineris iuſtorū exer
citium. eſt aūt principium & generationis, iuxta illud: Hoc eſt
principium creaturæ dñi,ſed etiam Deum non enormiter aſſeret
aliquis omnium principium. Illud etiam ex quo ſicut ex præiacē
te materia alia fiunt,principium eſt penes eos qui credunt illam
ingenitam. Eſt etiam principium ſm ſpēm,ſicut Chriſtus princi-
pium eorum eſt,qui ſm imaginem Dei formati ſunt:eſt etiā prin-
cipium diſciplinæ,ſm illud:Cum deberetis eſſe magiſtri ꝑꝑ tem-
pus,rurſus indigetis vt doceamini,quæ ſunt elementa exordii ſer
monum Dei.Duplex.n.eſt documenti principium, hoc quidē na
tura:hoc vero quo ad nos,ut ſi dicatur initium ſapientiæ fore.Na
tura quidem Chriſtum inquantum ſapientia & verbum Dei eſt, E
quo ad nos vero,inquantum verbum caro factum eſt. tot igitur ſi
gnificatis ad præſens nobis de principio occurrentibus poteſt acci
pi illud,ex quo qđ eſt agens.Conditor.n.Chriſtus eſt velut prin-
cipium,ſm quod ſapientia eſt vt verbum in principio,quaſi in ſa-
pientia ſit.Plura .n. bona de Saluatore dicuntur. velut igitur vita
in verbo eſt,ſic verbum in principio.i.in ſapīa erat.Conſidera ve-
ro ſi poſſibile eſt ſm hoc ſignificatum accipere nos principium,
prout ſm ſapiam,& exempla quæ in ea ſunt,fiunt omnia,vel quia
principium filii pater eſt,& principium creaturarum & oīum en-
tium ꝑ illud.{In principio erat verbū,}uerbum filium intelligas
Cap.2. in principio.i.in pr̄e dictum fore.AVG.6.de Tri.Aut in principio
Ho.in prin. Ioan. ſicut dictum eſt,acſi diceret,ante oīa. BASI.Præuidit.n.ſpūſanct⁹
futuros quoſdam inuidentes gloriæ vnigeniti, qui præferrent ſo-
phiſmata ad ſubuerſionē auditorum, quia ſi genitus eſt,non erat,

& antequàm genitus eſſet,nō erat,ne igit̄ talia garrire præſumāt:
ſpūſanctus ait:{In principio erat uerbum.}HILA.2.de Tri. Trā Li.2.cir.me.
ſeunt tꝑa,tranſeunt ſæcula,tolluntꝰ ætates, pone aliquod qđ vo-
les tuæ opinioni principium,nō tenes tꝑe:erat.n. vnde tractatur. Hom.1
CHRY. Sicut aūt quis cū ſtat in naui ſecus littus,uidet ciuitates
& portus.cū uero eū aliquis in mediū pelagi duxerit a prioribus
quidem deſiſtere facit,non tamen alicubi defigit ei oculū,ita Euā-
geliſta hic ſuper oēm nos ducens creaturam, ſuſpenſum dimittit
oculum,non dans ſuſcipere aliquem finem ad ſuperiora:hoc.n.in
principio erat,ſemper & infinite eſſendi ſignificatiuum eſt.AVG. Serm.38.
de Ver.dñi. Sed dicunt: Si filius eſt,natus eſt.hoc fatemur. adiun-
gunt deinde,ſi natus eſt patri filius,erat pater antequàm ei filius
naſceretur,hoc reſpuit fides:ergo ait. Rationem mihi redde, qūo
& filius naſci potuit patri,& coeuus eſſet ei,a quo natus eſt?, Poſt
patrem enim naſcitur filius,utique patri morituro ſucceſſurus.ſi-
militudines adhibent de creaturis, & nobis laborandum eſt ut &
B nos inueniamus ſimilitudines earum rerum, quas aſtruimus. Sed
quid poſſumus in creatura inuenire coæternum, qñ in creatura
nil inuenimus æternum? Sed ſi poſſunt inueniri hæc duo coeua
generans & generatum,ibi intelligimus coæterna. Ipſa quidem
ſapientia dicta eſt in ſcripturis candor lucis æternæ, dicta eſt ima-
go patris. Hinc capiamus ſimilitudinem, ut inueniamus coeua,
ex quibus intelligamus coæterna. Nemo autem dubitat,ꝙ ſplen
dor de igne exit. ponamus ergo ignem patrem illius ſplendoris,
mox quidem ut lucernam accendo, ſimul cum igne & ſplendor
exiſtit. Da mihi hic ignem ſine ſplendore,& credo tibi patrem ſi
ne filio fuiſſe. Imago exiſtit de ſpeculo,hominis intuentis ſpecu-
lum exiſtit imago mox ut aſpector extiterit,ſed ille qui inſpicit
erat antequam accederet ad ſpeculum. Ponamus ergo aliquid
natum ſuper aquam,ut uirgultum,aut herbam, nonne cum ima-
gine ſua naſcitur?Si ergo ſemper eſſet uirgultum,ſemper eſſet &
imago de uirgulto,quod autem de alio eſt,utique natum eſt.Po-
C teſt ergo ſemper eſſe generans,& ſemper cum illo quod de eo na
tum eſt.Sed dicet aliquis,ecce intellexi æternum patrem,coæter-
num filium,tamen ſicut effuſum ſplendorem minus igne lucentē,
aut ſicut effuſam imaginem minus quàm uirgultum exiſtentē, di
cimus non,ſed æqualitas oīmodo eſt,non credo ait,quia non inue
niſti ſimilitudinem. Fortaſſis aūt inuenimus in creatura qūo in-
telligam⁹ filium & coæternum patri,& nequaquam minorem, ſed
non illud poſſumus inuenire in uno genere ſimilitudinum. Iun-
gam⁹ ambo genera:unū unde ipſi dant ſimilitudines. & alterū un
de nos dedimus.dederūt.n.illi ſimilitudines ex his quæ præcedū-
tur tēpore ab his, a quibus naſcūtur,ſicut homo de hoīe,ſed tamē
homo:& homo eiuſdem ſubſtantiæ. Laudamus ergo in iſta nati-
uitate æqualitatem naturæ, deeſt æqualitas temporis. In illo au-
tem genere ſimilitudinum quod nos dedimus de ſplendore ignis,
& de imagine uirgulti æqualitatem naturæ non inuenis, inuenis
coeuitatem. Totum ergo ibi quod hic ex partibus ſingulis,& re-
D bus ſingulis inuenitur,& non hoc ſolum quod in creaturis totum
inuenio ibi,ſed tamquam in creatore. Ex geſtis Concilii Epheſi-
ni. Propterea alicubi quidem filium appellat patris,alicubi autē
uerbum nominat,alicubi autem ſplendorem uocat ſcriptura di-
uina,ſingula horum nominum de ipſo dicens,ut intelligas ea quę
de Chriſto dicuntur eſſe circa blaſphemiam, quia enim tuus fi-
lius eiuſdem tibi naturæ ſit,uolens ſermo oſtendere unam ſubſtā
tiam patris & filii,dicit filium patris,qui ex eo natus eſt vnigeni-
tus. Deinde quoniam natiuitas & filius apud nos oſtentatio-
nem præbent paſſionis: ideoque hunc filium appellat & uerbum
impaſſibilitatem natiuitatis eius nomine iſto demonſtrans. Sed
qm̄ pater quiſpiam factus vt homo indubitanter ſenior filio ſuo
demonſtratur,ne hoc ipſum etiam de diuina natura putares,ſplē
dorem vocat vnigenitum patris. Splendor enim naſcitur quidem
ex Sole: non autem intelligitur Sole poſterior. Coexiſtere ergo
ſemper patri filium ſplendor tibi denunciet,impaſſibilitatem na-
tiuitatis oſtendat verbum,conſubſtantialitatem filii nomen inſi-
nuet. CHRY.Sed dicunt illi,qm̄ hoc.i.in principio, non æterni- Hom.2
E tatem oſtendit,ſimpliciter.Etenim & de cœlo iſtud,& de terra di-
ctum eſt.In principio inquit,fecit Deus cœlum & terram. ſed qd
cōmune habet erat ad fecit?ſicut enim quod eſt, cum de homine
quidem dicitur, tp̄s præſens ſignificat tm̄: cum autem de Deo id
quod eſt ſemꝑ & æternaliter,ita & erat.De noſtra quidem cum dr̄
natura,præteritum ſignificat,tp̄s:cum aūt de Deo,æternitatē oſtē-
dit. ORI. in Ho.Sum enim verbum,duplicem habet ſignifica- Ho.2.i d.lo.
tionem:aliqñ.n.temporales motus ſm analogiam aliorū verborū
declarat: aliqñ ſubſtantiam vniuſcuiuſque rei, de qua prædicatur
ſine temporali motu vllo deſignat:ideo & ſubſtantiuum vocatur
HILA.2.de Trinita.Reſpice igitur ad mundum, intellige quid Circa med.
de eo ſcriptum eſt: In principio fecit Deus cęlum & terrā.Fit er-
go in principio qđ creatur,& ætates continet qđ in principio con
tinet ut fieret.Piſcator aūt illiteratus indoctus, liber a tēpore,ſo-
lutus a ſæculis eſt,vicit omne principium: erat.n.quod eſt, neque

in tempore aliquo concluditur, vt cœperit quod erat potius in principio q̃ fiebat. ALCVI. Contra eos ergo qui ꝑꝑ temporalẽ natiuitatem dicebant Chriſtum non ſemper fuiſſe, incipit Euangeliſta de æternitate verbi dicens. {In principio erat verbum.} Hom.2. b ¶ CHRY. Quia maxime Dei hoc eſt proprium æternum, & ſine principio eſſe, hoc primum poſuit: deinde ne qs audiẽs. In principio erat verbum, ingenitum verbum dicat, confeſtim hoc remouit dicens. {Et verbum erat apud Deum.}

b Et verbum erat apud Deum.
c Et Deus erat verbum.

Circa prin. HIL. 2. de Trini. Sine principio enim eſt apud Deum, Ho. in prin. Ioan. & qui abeſt a tempore, non abeſt ab auctore. BASI. Rurſus hoc dicit propter blaſpemantes quod non erat, vbi ergo erat verbum, non in loco incircumſcriptibilia continentur, ſed vbi erat apud Deum, neque pater loco, neque filius circumſcriptione aliqua cõtinentur. Ho. 2. in Io. ORI. Vtile eſt etiam inducere, ꝙ verbum dicitur ad aliquos fieri, puta ad Oſeæ, vel Iſaiam, aut Hieremiam, ad Deum autem non fit, quaſi prius non ens apud ipſum. ex eo igitur, quòd iugiter eſt in eo dicitur. {Et verbum erat apud Deum,} quia nec a Homi. 21. principio a patre ſeparatus eſt. CHRY. Non etiam dixit: In Deo erat, ſed apud Deũ erat, eam quæ ſm hypoſtaſim eius eſt æternitatem nobis oſtendens. THEO. Videtur autem mihi, ꝙ Sabellius ex hoc dicto ſubuerſus eſt. Ipſe enim dicebat ꝙ pater, & filius, & ſpirituſſanctus vna eſt perſona, quæ aliquando vt pater apparuit, aliquando vt filius, aliquando vt ſpirituſſanctus. Manifeſte vero confunditur ex hoc verbo. {Et verbum erat apud Deum.} Hic enim Euangeliſta alium declarat eſſe filium, aliũ Deum, ſcilicet patrem.

Circa med. c ¶ HILA. 2. de Trini. Dicẽs verbum ſonus vocis, eſt enunciatio negociorum, & elocutio cogitationum: hoc verbo in principio apud Deum erat, quia ſermo cogitationis æternus eſt, cum qui cogitat ſit æternus, ſed quomodo in principio erat, quod neq; ante tempus, neque poſt tempus eſt? Et neſcio an ipſum poſſit eſſe in tempore. Loquentium enim ſermo, neque eſt antequam loquantur, & cum locuti erunt, non erit. In eo enim ipſo quòd loquuntur, dum finiunt iam non erit id vnde cęperunt. Sed ſi primam ſententiam rudis auditor admiſeras: In principio erat verbum, de ſequenti quid quæris? Et verbum erat apud Deum? Numquid audieras de Deo, vt ſermonem reconditæ cogitationis acciperes, aut fefellerat Ioannem quid eſſet momenti inter ineſſe & adeſſe? Id enim quod in principio erat; non in altero eſſe, ſed cũ altero prædicatur. ſtatum igitur verbi & nomen expecta. dicit nãque: {Et Deus erat verbum.} Ceſſat ſonus vocis, & cogitationis eloquium. Verbum hic res eſt non ſonus: natura non ſermo, Deꝰ Ante med. non inanitas eſt. HIL. 7. de Trini. Simplex autem nuncupatio eſt & caret offendiculo affectionis alienæ. ad Moyſen dictum eſt: Dedi te Deum Pharaoni, ſed numquid non adiecta nominis cauſa eſt, cum dicitur Pharaoni? Moyſes enim Pharaoni Deus datus eſt: dum timetur, dum oratur, dum punit, dum medetur. Et aliud eſt Deum dari, & aliud Deum eſſe. Memini quoque & alterius nuncupationis, vbi dicitur. Ego dixi dii eſtis, ſed in eo indulti nominis ſignificatio eſt. Et vbi refertur ego dixi, loquẽtis potius ſermo eſt, quàm rei nomen. cum autem audio. {Et Deus erat verbũ.} Ho. in prin. Ioan. non dictum ſolum audio verbum, ſed demonſtratum eſſe intelligo quod Deus eſt. BASI. Sic igitur excludens accuſationẽ blaſphemantium quærentium quid eſt verbum, reſpondet. {Et Deus erat verbum.} THEO. vel aliter continua: Poſtquàm verbum erat apud Deum, manifeſtum eſt ꝙ duæ perſonæ erant, quàmuis vna natura duabus exiſtat. vnde dicitur. {Et Deus erat verbum:} To. 2. in Io. ita vt vna natura ſit patri & filio, cum ſit vna deitas. ORI. Adiiciendum etiam, ꝙ verbum in eo ꝙ fit ad Prophetas illuſtrat Prophetas ſapientiæ lumine. apud Deum vero eſt verbum obtinens ab eo ꝙ ſit Deus. vnde prælocauit hoc quod eſt: Verbũ erat apud ho. j. cir. me. Deum, ei quod eſt, Deus erat verbum. CHRY. Et non vt Plato hic quidem intellectum quendam: hic vero animam mundi eſſe dicens. hæc enim procul ſunt a diuina natura. Sed dicunt: Pater cũ ho. 3. cir. me articuli adiectione dictus eſt Deus filius autem ſine hac. Quid ὁ λόγος τὓν πρὸς τὸν θεὸν, καὶ θεὸ τὓν ὁ λόγος. ergo? cum Apoſtolus dicat. Magni Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti: & rurſus. Qui eſt ſuper omnia Deus? ſed & Romanis ſcribens dicit: Gratia vobis, & pax a Deo patre noſtro, ſine adiectione articuli: Sed & ſuperfluũ erat hic apponere ſuperius cõtinue adiectum. Non igitur etſi non eſt adiectus filio articulus, propter hoc filius minor eſt Deus.

Cir. med. d ¶ HIL. 2. de Trini. Quia dixerat: Deus erat verbum, trepido in dicto, & me inſolens ſermo commouit, cum vnum Deum Prophetæ nunciauerunt, ſed ne quo vltra trepidatio mea progredi poſſit reddit ſacramenti tanti piſcator diſpenſationem, & refert ad vnum omnia, ſine contumelia, ſine abolitione, ſine tempore dicens: {Hoc erat in principio apud Deum,} apud vnum ingenitum Deum, ex quo ipſe vnus ingenitus Deus eſt, prædicatur.

F THEO. Et rurſus ne ſuſpitio diabolica aliquos conturbaſet, ne forte cum verbum Deus ſit, inſurrexerit contra patrem, vt ali qui fabulantur Gentilium, & ſeparatus a patre fuerit ipſi patri cõtrarius dicit: {Hoc erat in principio apud Deum,} quaſi dicat hoc dei verbum numquam a Deo extitit ſeparatum. CHRY. Vel ne audiens: In principio erat verbum, eui ternum quidem æſtimes: ſeniorem vero ſpacio aliquo patris vitam ſuſcipias induxit: {Hoc erat in principio apud Deum.} nõ enim fuit vnquam ſolitarius ab illo, ſed ſemper Deus apud Deum erat, vel quia dixerat: Deus erat verbum, vt non æſtimet quis minorem eſſe deitatem filii, confeſtim cognoſcitiua propriæ deitatis ponit, & æternitatem aſſumens, cum dicit. {Hoc erat in principio apud Deum,} & qđ factum eſt adiiciens. Omnia per ipſum facta ſunt. G ORIG. vel aliter. Poſtquàm præmiſerat tres propoſitiones Euangeliſta reſumit tria in vnum dicens: {Hoc erat in principio apud Deũ.} In primo enim trium didicimus, in quo erat verbum, quia in principio erat: in ſecundo apud quem, quia apud Deum: in tertio quia erat verbum, quia Deus velut ergo demonſtrans verbum prædictum Deum: per hoc quòd dicit hoc, & colligens in propoſitionem quartam, hoc quod eſt: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, ait: {Hoc erat in principio apud Deum.} Quærat autem aliquis, cur non eſt dictum: In principio erat verbum Dei, & verbum Dei erat apud Deum, & Deus erat verbum Dei? Quiſquis autem vnicam veritatem fatebitur eſſe: palam eſt, quoniam & demonſtratio eius, quæ eſt ſapientia, vna eſt. Sed ſi veritas vna & ſapientia vna: verbum quoque quod ueritatem enunciat ſapientiam expandit in his, qui ſuſceptibiles ſunt, unum ſiquidem erit. nec hoc dicimus inficiantes uerbum Dei fore: ſed oſtendentes utilitatem omiſſionis huius uocabuli Dei. Ipſe quoque Ioannes in Apocalypſis dicit: Et nomen eius uerbum Dei. H ALCVI. Qualiter autem ponit ſubſtantiuum uerbum erat, ut intelligeres omnia tempora præueniſſe coæternum Deo patri uerbum.

d Hoc erat ĩ prĩcipio apud Deũ.
e Omnia per ipſum facta ſunt.

Ho. 3. pan. lopoſt prin. Ibi. cir. me. To. 2. ĩ Io.

e ¶ ALCVI. Poſtquàm dixit de natura filii, de operatione eius ſubiungit dicens. {Omnia per ipſum facta ſunt,} ideſt quicquid eſt ſiue in ſubſtantia, ſiue in aliqua proprietate. HILA. 2. de Trini. uel aliter: Erat quidem uerbum in principio, ſed potuit non eſſe ante principium. ſed quid ille? {Omnia per ipſum facta ſunt. Infinitum eſt per quod fit omne quod factum eſt. & cum ab eo ſint omnia, & tempus ab eo eſt. Circa med. CHRY. Moyſes quidem incipiens ſcripturam ueteris teſtamenti de ſenſibilibus nobis loquitur, & hoc enumerat permulta. Homil. 4. In principio enim, ait, fecit Deus cęlum & terram. deinde inducit, quoniam & lux facta eſt, & firmamentum, & ſtellarum naturæ, & genera animalium. Euangeliſta vero hæc omnia excedens uno uerbo comprǽhendit, I ut cognita auditoribus ad altiorem feſtinans materiam, totum hunc librum inſtituens non de operibus, ſed de conditore. AVGVSTINVS 1. ſuper Geneſim ad literam: Cum enim Lib. 1. c. 1. dicitur: {Omnia per ipſum facta ſunt. ſatis oſtenditur & lux per ipſum facta, cum dixit Deus. Fiat lux. & ſimiliter de aliis, quod ſi ita eſt, æternum eſt, quod ait Deus, fiat lux, quia uerbum Dei, Deꝰ apud Deum patri coæternus eſt, quamuis creatura temporalis facta ſit. Cum enim uerba ſint temporis, cum dicimus, quando & aliquando, æternum tamen eſt in uerbo Dei, quando aliquid fieri debeat, & tunc fit quando fieri debuiſſe in illo uerbo eſt, in quo nõ eſt quando & aliquando, quoniam totum illud uerbum æternum eſt. AVGV. ſuper Ioan. Quomodo ergo poteſt fieri ut uerbum Trac. 1. Dei factum ſit, quando Deus per uerbum fecit omnia, ſi & uerbum ipſum factum eſt per quod aliud uerbum factum eſt? Si hoc dicis, quia eſt uerbum uerbi, per quod factum eſt illud, ipſum dico ego unigenitum filium Dei. ſi autem non dicis uerbum Dei, concede K non factum uerbum per quod facta ſunt omnia. AVG. 1. de Tri. Cap. 6. Et ſi factum non eſt, creatura non eſt: ſi autem creatura non eſt, eiuſdem cum patre ſubſtantiæ eſt: omnis enim ſubſtantia quæ Deus non eſt, creatura eſt, & quæ creatura non eſt, Deus eſt. THEO. Solent autem Arriani dicere, quòd ſicut per ſerram oſtium fieri dicimus, quaſi per organum, ſic & per filium omnia facta fuiſſe dicuntur, non quòd ipſe ſit factor, ſed organum, & ſic facturam aiunt filium tamquàm factum ad hoc ut per eum omnia fierent. Nos autem ad huiuſmodi fictores mendacii ſimpliciter reſpondemus. ſi enim ut dicitis pater creaſſet ad hoc filium, ut eo tãquàm organo uteretur: uideretur quòd inhonorabilior ſit filius, q̃ quæ facta ſunt, ſicut ea quæ per ſerram ſunt facta, ipſo organo nobiliora exiſtunt. nam ſerra propter ipſa facta eſt: ſic & propter ipſa quæ facta ſunt, ut aiunt pater creauit filium, tãquàm ſi non deberet Deus cuncta creare, nequaquam filium produxiſſet, quid his uerbis inſanius? ſed aiunt, quare non dixit, quòd omnia

uerbum

verbum fecit: ſed vſus eſt hac præpoſitione Per, ne filium ingenitũ intelligeres, & ſine principio & Dei conditorem. Hom. 4. CHRY. Sed ſi præpoſitio Per, conturbat te, & quæris in ſcriptura ꝙ ipſum verbum omnia faceret. audi Dauid: Initio tu domine terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cæli. Quòd autem hoc de vnigenito dixerit, addiſces ab Apoſtolo vtente hoc verbo in Epiſtola ad Hebręos de filio. Si vero de patre hoc prophetam dixiſſe dicis: Paulum vero filium adoptaſſe, idem ſit rurſus. Neque enim id filio conuenire dixiſſet, niſi vehementer conſideraret, quoniam quæ ſunt dignitatis, cohonorabilia ſunt vtrique. Si rurſus, per præpoſitio aliquã ſubiectionem tibi videtur inducere, cur Paulus eam de patre ponit? Fidelis inquit dominus, per quem vocati ſumus in ſocietatem filij eius. Et iterum: Paulus Apoſtolus per voluntatẽ Dei. ORIG. Tomo 2. Errauit etiam in hoc Valentinus, dicens verbum eſſe ꝙ mundanæ creationis præſtitit cauſam creatori: ſed ſi ſic ſe habet veritas rerũ prout ipſe intelligit, oportebat ſcriptum fore per creationem vniuerſa conſiſtere a verbo, non autem econtra per verbũ a creatore.

f Et ſine ipſo factum eſt nihil.

Hom. 4. f ¶ CHRY. Vt non eſtimes cum dicis: Omnia per ipſum facta ſunt, illa omnia ſolum dicere eum, quæ a Moyſe dicta ſunt, conuenienter inducit. Et ſine ipſo factum eſt nihil, ſiue viſibile quid, ſiue intelligibile. Vel aliter. Ne hoc quod dixit: Omnia per ipſum facta ſunt, de ſignis ſuſpiceris nunc dici, de quibus reliqui euangeliſtæ locuti ſunt, inducit. {Et ſine ipſo factũ eſt nihil.} Li. 2. de Tri. circa med. HYL. vel aliter dicitur hoc quod dicitur: Omnia per ipſum facta ſunt. non habet modum, eſt ingenitus qui factus a nemine eſt, eſt & ipſe genitus ab innato, reddidit auctorem cum ſociũ profeſſus eſt dicens. ſine ipſo factum eſt nihil, cum enim nihil ſine eo intelligo, nõ eſſe ſolum, quia alius eſt per quẽ, alius ſine quo non. Homil. 3. in diuer. loco. ORI. in Hom. vel aliter: Ne exiſtimares ea quæ per verbum facta ſunt per ſe exiſtentia non contenta a verbo, ait: Et ſine ipſo factum eſt nihil. hoc eſt, nihil factum eſt extra ipſum, quia ipſe ambit omnia, conſeruãs ea. Quæſt. 97. AVG. de Quæſt. no. & ve. teſta. vel dicens: Sine ipſo factum eſt nihil, nullo modo ipſum facturã eſſe ſuſpicari debere edocuit. Quomodo enim poteſt dici. Ipſe eſt factura, cum nihil dicatur Deus ſine ipſo feciſſe? Tomo. 2. ORIG. ſuper Ioan. vel aliter: Si omnia per verbum facta ſunt, de numero vero omnium eſt malitia & totus fluxus peccati, & hæc per verbum facta ſunt, & hoc eſt falſum. quantum igitur ad ſignificata. Nihil & non ens, vnum ſunt. Videt autem Apoſtolus non entia praua dicere. Vocat inquit Deus ea Tract. 1. quæ non ſunt, tamquam ea quæ ſunt. Totaque prauitas nihil dicitur, dum abſque verbo facta eſt. AVG. ſuper Ioan. Peccatum enim non per ipſum factum eſt, & manifeſtum eſt quia peccatum nihil eſt, & nihil fiunt homines cum peccant. Et idolum non per verbum factum eſt, habet quidem formam quandam humanam: ſed ipſe homo per verbum factus eſt. Nã forma hominis in idolo non per verbum facta eſt. ſcriptũ eſt enim. Scimus ꝙ nihil eſt idolum, ergo iſta non ſunt facta per verbum. ſed quæcumq; facta ſunt Tomo. 2. naturaliter, vniuerſa natura rerum, omnis omnino creatura ab angelo vſque ad vermiculum. ORIG. Valentinus autem excluſit ab omnibus per verbum factis, quæ ſunt in ſęculis facta quæ credit ante verbum extitiſſe, præter euidentiam loquens. ſiquidẽ quę putantur ab eo diuina, remouẽtur ab omnibus, quæ autem velut ipſe putat, penitus deſtruuntur, vere dicuntur omnia. quidã enim falſo, dicunt diabolum non eſſe creaturam Dei, inquantum enim diabolus eſt, creatura Dei non eſt. Is autem cui accidit eſſe diabolum, diuina eſt creatura, ac ſi diceremus, homicidã creaturam Dei Cap. 25. non eſſe, qui tamen in eo qđ homo eſt, creatura Dei eſt. AVG. de Natura boni. Non autem ſunt audienda delyramẽta hominũ, qui nihil hoc loco aliquid intelligendum eſſe putant, quia ipſum nihil in fine ſententiæ poſitum eſt, nec intelligunt nihil intereſſe, vtrum dicatur: Sine ipſo nihil factum eſt, an ſine ipſo factum eſt Tomo. 2. nihil. ORIG. Si accipiatur verbum pro eo quod in quolibet hominum eſt, quia & ipſum inſitũ eſt cuilibet ab eo quòd in principio erat verbum, etiam ſine hoc verbo nihil committimus ſimpliciter accipiẽdo quod dicitur. Nihil. Ait enim Apoſtolus ꝙ ſine lege peccatum mortuum erat adueniente vero mandato peccatũ reuixit, non enim reputatur peccatum lege non exiſtente, ſed nec peccatum erat non exiſtente verbo, quia dominus dicit. Si non veniſſem & eſſem illis locutus, peccatum non haberent. quælibet. n. excuſatio deficit volenti dare reſponſum de crimine, dum verbo præſente ac iudicante quid eſt agendum, non obedit quis illi, nec propter hoc inculpandum eſt verbũ, ſicut nec magiſter per cuius diſciplinam non remanet locus excuſationis diſcipulo delinquẽti velut de ignorãtia. Omnia ergo per verbum facta ſunt, non ſolum naturalia, ſed etiam quæ ab irrationalibus fiunt.

In j. ca. Ioã. g ¶ BEDA. Quia Euangeliſta dixit omnem creaturam factã eſſe per verbum, ne quis forte crederet mutabilem eius voluntatẽ, quaſi qui ſubito vellet facere creaturam quam ab æterno numquã ante feciſſet, ideo docere curauit. factam quidem creaturã in tem-

A pore: ſed in æterna creatoris ſapientia, quãdo & quos crearet ſemper fuiſſe diſpoſitum. vnde dicit. Quod factũ eſt in ipſo, vita erat. Tracta. 1. AVGVST. ſuper Ioannem. Poteſt autem ſic punctari. Quod factum eſt in ipſo. & poſtea dicatur. Vita erat. ergo totum vita eſt, ſi ſic pronunciauerimus. quid enim non in illo factum eſt? ipſe eſt enim ſapientia Dei, vt dicitur in Pſalmo. Omnia in ſapiẽtia feciſti, omnia igitur ſicut per illum, ita & in illo facta ſunt. ſi ergo quod in illo factũ eſt, vita eſt, ergo & terra vita eſt, & lapis vita eſt. inhoneſtũ eſt ſic intelligere, ne nobis ſubrepat ſecta Manichæorum & dicat, quia habet vitam lapis, & habet vitam paries. ſolent enim iſta delyrantes dicere, & cum reprehenſi fuerint ac repulſi, quaſi de ſcripturis proferunt dicentes, vt quid dictum eſt. Quod factũ eſt in ipſo, vita erat? Pronuncia ergo ſic. Quod factũ eſt, hic ſubdiſtingue, & deinde infer. In ipſo vita erat. B Facta eſt enim terra: ſed ipſa terra quæ facta eſt, non eſt vita. eſt aũt in ipſa Dei ſapiẽtia ſpiritualiter ratio quędam qua terra facta eſt. hæc vita eſt. ſicut arca in omni opere nõ eſt vita, arca in arte vita eſt, quia viuit anima artificis. ſic ergo quia ſapientia dei per quam facta ſunt omnia, ſecundum artem continet omnia quæ fiunt per ipſam artem, non hæc cõtinuo ſunt vita: ſed quicquid factum eſt, vita eſt in illo. ORIG. in Homilia. Poteſt Hom. 2. in diu. locos. autem & ſic diſtingui ſine errore. Quod factum eſt in ipſo. & poſtea dicatur. Vita erat, vt ſit ſenſus. Omnia quæ per ipſum, & in ipſo facta ſunt, in ipſo vita ſunt, & vnum ſunt. Erãt enim, hoc eſt in ipſo ſubſiſtũt cauſaliter, priuſq; ſint in ſeipſis effectiue. Sed ſi quæris, quomodo & qua ratione omnia quæ per verbum facta ſunt, in ipſo vita vitaliter, & vniformiter, & cauſaliter ſubſiſtũt? accipe exempla ex creaturarum natura. Conſpice quomodo omnium rerum quas mundi huius ſenſibilis globoſitas comprehendit, cauſæ ſimul & vniformiter in iſto Sole qui eſt maximum mũdi lumina C re ſubſiſtunt, quomodo numeroſitas herbarum & fructuum in ſingulis ſeminibus ſimul continetur, quomodo multiplices regulę in arte artificis vnum ſunt, & in animo diſponentis viuunt, quomodo infinitus linearum numerus in vno puncto vnum ſubſiſtit. & huius naturalia perſpice exempla, ex quibus velut Phyſicæ theoriæ pennis poteris arcana verbi mentis acie inſpicere, & quantum datur humanis rationibus, videre quomodo omnia quæ per verbum ſunt facta, in ipſo viuunt & facta ſunt. HYL. Vel aliter poteſt legi. 2. lib. de Trinitate. In eo quod dixerat. Sine ipſo factum eſt nihil, poſſet aliquis perturbatus dicere, eſt ergo aliquid per alterũ factum quod tamen non ſit ſine eo factum, & ſi aliquid per alterum, licet non ſine eo, iam nõ per eum omnia, quia aliud eſt feciſſe, aliud eſt interueniſſe facienti. Enarrat ergo Euangeliſta quid non ſine eo factũ ſit, dicens. Quod factum eſt in eo. hoc igitur non ſine eo quod factum eſt. nam id quod in eo factũ eſt, etiam per eum factum eſt: omnia enim per ipſum & in ipſo creata ſunt. D In ipſo autem creata, quia naſcebatur creator Deus: ſed ex hoc ſine eo nihil factum eſt, quod tñ in eo factũ eſt, quia naſcẽs Deus vita erat; & qui vita erat, non poſteaq̃ natus erat, factus eſt vita. nihil ergo ſine eo fiebat ex his quæ in eo fiebant, quia vita eſt, in quo fiebãt, & Deus qui ab eo natus eſt, non poſteaquàm natus eſt: ſed naſcendo quoque extitit. Hom. 4. CHRY. Vel aliter. Non apponemus finale pũctum, vbi dicitur. Sine ipſo factum eſt nihil, ſecundum hæreticos. Illi enim volentes ſpiritumſanctum creatum dicere, aiũt. Quod factum eſt in ipſo, vita erat. ſed ita non poteſt intelligi. primum quidem neque tempus erat hic ſpirituſſancti meminiſſe: ſed ſi de ſancto ſpiritu hoc dictum eſt, age. ſecundũ eorũ interim legamus modũ, ita enim nobis hoc inconueniens erit. cum enim dicitur. Quod factum eſt in ipſo, vita erat: ſpiritumſanctum dicunt dictum eſſe vitam: ſed vita hæc & lux inuenitur eſſe. Inducit enim. Vita erat lux hominum, quo circa, ſecũdum eos lucem omnium hunc ſpiritum dicit. quod autem ſuperius verbum dixit, hic cõſequenter & Deum & vitam E & lucem nominat. Verbum autem caro factum eſt. erit igitur ſpirituſſanctus incarnatus, non filius, ideo dimittentes hunc modum legendi, ad decẽtem veniamus lectionem & expoſitionem, hoc autem eſt cum dicitur. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factũ eſt nihil, quod factum eſt. ibi quieſcere fac ſermonem. deinde ab ea quæ deinceps eſt dictione incipe, quæ dicit. In ipſo vita erat. ac ſi dicat. Sine eo factum eſt nihil quod factũ eſt, ideſt factibilium. Vides qualiter hac breui adiectione omnia correxit ſuperuenientia inconuenientia. Inducens enim: ſine eo factũ eſt nihil, & adijciens. Quod factum eſt, & intelligibilia comprehendit, & ſpiritumſanctum excepit. Spiritus enim ſanctus factibilis non eſt. hæc igitur quæ dicta ſunt, de conditione rerum dixit Ioãnes. Inducit autem & eum qui eſt de prouidentia ſermonem, dicens. In ipſo vita erat, quemadmodum in fonte qui generat abyſſos, & in nullo minoratur fons, ita & in operatione vnigeniti quæcunq; credas per eum facta eſſe, non minor ipſe factus eſt. nomen autem vitæ hic non ſolum conditionis eſt: ſed & prouidentiæ rerum, quæ eſt ſecundum permanẽtiam earum; cum autem audis, quoniam in ipſo vita erat,

g Quod factũ in ipſo, vita erat.

ne